

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA

42.
Zagrebački
književni
razgovori

**DISIDENTSKA
KNJIŽEVNOST
ILI
KNJIŽEVNOST
ZABORAVA**

6.–9. listopada 2021.

42. Zagrebački književni razgovori, 2021.
DISIDENTSKA KNJIŽEVNOST ILI KNJIŽEVNOST ZABORAVA

Nakladnik / Publisher

Društvo hrvatskih književnika
Trg bana Josipa Jelačića 7/I, 10000 Zagreb, Croatia
dhk@dhk.hr

Za nakladnika

Zlatko Krilić

Urednik

Marko Gregur

Lektura i korektura

Mario Kolar

Oblikovanje i priprema za tisak

Neven Osojnik

Tisak

ITG d.o.o.

Naklada

200 primjeraka

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA

42. ZAGREBAČKI KNJIŽEVNI RAZGOVORI

**DISIDENTSKA
KNJIŽEVNOST
ILI
KNJIŽEVNOST
ZABORAVA**

SAŽETCI I PROGRAM

6. – 9. listopada 2021.

MACIEJ CZERWIŃSKI, profesor filologije na Jagiellonskome sveučilištu u Krakovu, prevoditelj. Bavi se semiotikom i semiotičkom teorijom kulture, retorikom, književnošću, stilistikom i sociolingvistikom. Autor je sedam autorskih knjiga, preko sto i pedeset znanstvenih radova te više eseja i publističkih članaka. Godine 2005. objavio je knjigu *Język, ideologia, naród. Polityka językowa w Chorwacji i język mediów* (Krakov); 2011. *Semioza gatunku – semioza stylu* (Krakov); 2012. *Semiotyka dyskursu historycznego. Chorwackie i serbskie syntezy dziejów narodu*

(Krakov) (prijevod na hrvatski: *Naracije i znakovi. Hrvatske i srpske sinteze nacionalne povijesti* (Zagreb, Srednja Europa, 2015., prev. N. Pintarić); 2015. *Kultura, dyskurs, znak* (Krakov) i 2018. *Drugi svjetski rat u hrvatskoj i srpskoj prozi* (Zagreb). Autor je prve poljske sinteze hrvatske povijesti – *Chorwacja. Dzieje, kultura, idee* (Krakov, 2020.). Godine 2007. suurediavao je zbornik *Josip Juraj Strossmayer. Hrvatska, ekumenizam, Europa* koji je bio plod konferencije organizirane u Krakovu 2005., a 2011. suurediavao je dvojezični album/monografiju, reprint iz 1881. godine pod naslovom *Krakow – Zagrebu: album posvećen stradalnicima potresa 1880. godine*. Suautor je izložbe Ivana Meštrovića u Krakovu (*Jadranska epopeja. Ivan Meštrović*) i dvojezičnoga poljsko-engleskog kataloga. Član je međunarodnoga uredništva časopisa *Fluminensia* u Rijeci, tematski urednik časopisa *Socjolingwistyka*. Član Etnolingvističke komisije pri Međunarodnom komitetu Slavista te Komisije kulture Slavena Poljske akademije umjetnosti. Studirao je u Krakovu, dulje istraživačke projekte realizirao na Sveučilištu Yale i na Sveučilištu u Jeni (Imre Kertesz Kolleg). Predavao je, između ostaloga, kao gostujući profesor u Rijeci, Zagrebu, Splitu, Zadru. Objavljivao je kratku prozu i poeziju.

MACIEJ CZERWIŃSKI Bogdan Radica – disident?

U izlaganju će se život i stvaralaštvo Bogdana Radice dovesti u vezu s pojmom disidentstva. No, upitnik u naslovu sugerira da je stvar kompleksnija nego što se na prvi pogled čini. Radica je prvenstveno politički emigrant (nakon 1945. godine), no njegov politički angažman na strani jugoslovenstva (i antifašizma) bitno je odredio sadržaj preokreta koji se dogodio za vrijeme Drugog svjetskog rata. Tada je, kao član diplomatske misije kraljevske jugoslovenske vlade u SAD-u, sve više počeo naginjati hrvatstvu, ali – što se možda čini paradoksalnim – to ga je dovelo u poziciju da u američkom tisku, protiv službene vladine politike, podržava Titove partizane. Kasnije će, nakon kratkotrajnog boravka u Jugoslaviji 1945., preispitati tu svoju odluku, što će rezultirati njegovom i novom vrstom angažmana u hrvatskom iseljeništvu. Radicina esejistika, koje je

u fokusu ovog izlaganja, bila je u vrijeme Jugoslavije prešućena, a danas je zanemarena. Jedan dio Radičinog opusa već je objavljen u Hrvatskoj, ali – uz izuzetak nekih prigodničarskih prilika – njegova esejistika i književnokritički osvrti nisu se uklopili u glavne tokove hrvatske kulture. To začuđuje jer je Radičina koncepcija Mediterana jedna od najkompleksnijih u Hrvatskoj, beskompromisna i dovoljno široka da bi dalmatinski milje izvukla iz posvemašnjog kampanilizma, a opet naglasila njegove specifične karakteristike. Radica je, stoga, na neki način autsajder i u odnosu na dalmatinsku kulturu, ali i cjelokupnu hrvatsku kulturu.

TIHOMIR GLOWATZKY, rođen 1949. god. u Zagrebu, umirovljeni slavist i germanist. Sudski tumač i književni prevoditelj za njemački jezik. Između ostaloga, preveo romane Slobodana Novaka *Izgubljeni zavičaj / Verlorene Heimat*, *Mirisi, zlato i tamjan / Gold, Weihrauch und Düfte*; drame Mire Gavrana *Lutka/Die Puppe*, *Zabranjeno smijanje / Lachen verboten*, *Sladoled/Eiscreme*, *Pivo/Bier*, roman *Kafkin prijatelj / Kafkas Freund*, pjesme Slavka Mihalića itd.

Izlagao o hrvatskoj i njemačkoj književnosti na brojnim skupovima te sudjelovao u radionicama književnoga prevođenja, npr. na Sveučilištima u Bambergu, Freiburgu, Zagrebu, Tübingenu, Pragu, Krakovu i Bazelu. Izdavač drama Mire Gavrana *Sladoled* i *Pivo* (2016.) te *Lutka* (2018.) u komentiranome izdanju *University of Bamberg Press*. Objavio članak *Kroatische Literatur nach 2000 – Rückblick, Tendenzen, Perspektiven* (u zborniku: *Im Rhythmus der Linguistik*, University of Bamberg, Press, 2017.) Kazališni pedagog, međunarodni redatelj i operni redatelj; npr. *Dido and Aeneas* (Purcell), *La serva padrona* (Pergolesi), *Tom Jones* (Philidor), *Dafne* (Caldara) i *Maria de Buenos Aires* (Piazzola).

TIHOMIR GLOWATZKY

Škare u glavi ili bijeli slonovi

Disidenti u Istočnoj Njemačkoj

U njemačkoj književnosti 20. stoljeća postoje dvije faze disidentstva: za vrijeme hitlerovske Njemačke 1933. – 1945. te u Istočnoj Njemačkoj 1949. – 1989. godine. Za vrijeme prve faze Njemačku su napustili važni pisci, kao što su Thomas i Heinrich Mann, Bertolt Brecht i Stefan Zweig, a bilo je i nekoliko autora koji su ostali u zemlji, ali u unutrašnjoj emigraciji, kao Erich Kästner i Gottfried Benn.

Autori Istočne Njemačke ili službeno Njemačke Demokratske Republike bili su podijeljeni na dvije grupe: s jedne strane autori koji su afirmirali socijalizam kao državno uređenje, primjerice Anna Sgehers, Christa Wolf ili Hermann Kant, a s druge strane grupa disidenata. Nije bilo lako napustiti tu državu koja se nalazila pod kontrolom zloglasne tajne službe Stasija (državna sigurnost) i socijalističkog sustava, u kojem su se spisatelji ravnali po propisima sorealizma. Nakon ostavke Waltera Ulbrichta 1971. godine došlo je do liberalizacije kulturnog i književnog života. Posljedica te nove politike Honeckera bio je rastući broj autora koji su otvoreno kritizirali državni sustav. Jedan od njih bio je Wolf Biermann koji je odigrao odlučujuću ulogu u disidentstvu Istočne Njemačke. Godine 1976. bio mu je odobren nastup u Zapadnoj Njemačkoj s namjerom režima da ga se riješi. Zabranjen mu je povratak i oduzeto mu je državljanstvo, zbog čega je došlo do otvorenih protesta brojnih umjetnika. Njih oko stotinu tijekom slijedećih nekoliko godina emigriralo je iz Istočne Njemačke ili im je također oduzeto državljanstvo.

Izlaganje razmatra razloge i posljedice raspada te ulogu autora prije i poslije raspada Istočne Njemačke 1989. godine.

VINKO GRUBIŠIĆ (Posuški Gradac, Hercegovina, 1943.) nakon završene 3. godine studija slavistike i latinskog jezika bježi (doslovno) u Austriju, a zatim odlazi u Fribourg u Švicarsku, gdje studira germanistiku, filozofiju, klasičnu filologiju i antropologiju, a diplomirao je iz slavistike i pedagogije, 1970. Doktorirao je u Aix-en-Provenceu 1974., nakon čega odlazi u Kanadu, gdje se bavio različitim poslovima, a od 1988. pa sve do umirovljenja (2008.) predavao je na Sveučilištu Waterloo hrvatski jezik i književnost te povremeno ru-

sku književnost, a u sklopu svojeg rada pripremio je sveučilišne priručnike *Elementary Croatian I* (1994., 2003.), *Elementary Croatian II* (1996., 2008.), *Croatian Grammar* (1996., 2007.), *Croatian Reader* (skupa s Anitom Mikulić Kovačević, 2007.) te *Croatian Literature in English* (skupa s kćerkom Katiom Grubišić, 2007.). God. 2007. priredio je u okviru sveučilišta na kojem je proveo dobar dio radnog vijeka *Croatian Online* („Intemetški tečaj hrvatskog“) kao prvi jezik na svijetu u programu *Angel*. Proveo je školsku godinu 1985. kao gost lektor hrvatskog jezika na Sveučilištu Macquarie u Sydneyu, Australija. S fra Ljubom Krasićem objavio je dva priručnika za učenje hrvatskog jezika u izvan-domovinskim školama *Hrvatski jezik 1* i *Hrvatski jezik 2*. Poznatiije su mu knjige jezikoslovnih radova *O hrvatskom jeziku* (1975.) i *Grafija hrvatske lapidarne ćirilice* 1978. Objavio je knjige pjesama *Robotov poljubac* (1974.), *Bitarion* (1987.), *Gregorijanske šutnje* (1989.), *Druženja s tijelom* (1995.) te *Stazama samih središta* (2005.), a dramski su mu tekstovi: *Tri drame* (1981.), *Ne začuđuju čudesu* (1982.) te *Sofonisbin svadbeni dar*. Uz *Hrvatsku književnost u egzilu* (1991.) objavio je knjige eseja *Izazovne teme starije hrvatske književnosti* (2006.), *Volitve* (2007.) te monografiju *Artaud* (2000.). Od prijevoda s latinskoga, njemačkog, francuskog i engleskog navedimo samo *Američko gerilsko kazalište* (1997.), *Kazalište i njegov dvojničnik* Anonina Artauda (2002.), *Plovidba sv. Brendana opata* (2004.), *Erazmo i kršćanski humanizam* Léona Ernesta Halkina (2005.), *Pod okriljem sv. Jeronima* Valéry Larbauda (2006.) *Latinska poezija srednjega vijeka* (2010.), te *Jeronimove hagiografije* (skupa s Vesnom Badurina Stipčević, 2008.). Skupa s Dr. Vladimirom Bubrinom i Stan Granićem uređuje godišnjak *Journal of Croatian Studies* Hrvatske Akademije Amerike.

God. 1971. Grubišić je dobio nagradu *Hrvatske Revije* za poeziju, a 2003. zlatnu medalju Kraljice Elizabeth II. (*Queen Elizabeth II Golden Jubilee Medal*) za kulturni doprinos Kanadi.

VINKO GRUBIŠIĆ

Damnatio memoriae s obzirom na političku djelatnost dvojice hrvatskih pjesnika: Mate Vučetića i Vinka Nikolića

Generalni tajnik „Nacionalnih komiteta Srpsko-hrvatsko-slovenske federacije“ sa sjedištem u Parizu uputio je pismo predsjedniku „Komiteta za slobodnu Europu“, gosp. D. C. Jacksonu u New Yorku, izražavajući potporu oslobađanju Jugoslavije od totalitarnosti komunističkog režima, i u isto vrijeme tražeći od tog komiteta financijsku potporu. Pismo su potpisali predsjednik „Nacionalnih komiteta...“ Hrvat Mato Vučetić i tajnik, Srbin, Dimitrije Lazarević. Na kraju pisma nalazi se popis članova „Federacije demokrata i književnika jugoslavenskih naroda“, od kojih su četiri Hrvata, šesnaest Srba i šest Slovenaca.

U ovom tekstu posebno je riječ o pjesniku Mati Vučetiću koji je pisao na francuskom i hrvatskom jeziku i koji je bio predsjednik spomenutih nacionalnih komiteta, te o hrvatskom pjesniku Vinku Nikoliću, uredniku *Hrvatske revije*. Vučetić i njegov odbor bili su protiv jugoslavenskog komunizma, dok je Nikolić bio protiv jugoslavenske države i za hrvatsku neovisnost.

DUBRAVKO JELAČIĆ BUŽIMSKI (Zagreb, 25. ožujka 1948.), pripovjedač, esejist, feljtonist, dramatičar, romanopisac, scenarist. Potomak je slavne hrvatske plemićke obitelji Jelačić. Osnovnu školu polazio je u Zagrebu i Senju te ponovno u Zagrebu. U Zagrebu je završio i gimnaziju te diplomirao na Pravnom fakultetu. Radio je kao propagandist u *Vjesnikovoj* marketinškoj agenciji; bio je pomoćnik ministra kulture Republike Hrvatske (1995. – 1996.). Kazališne izvedbe Jelačićevih drama u Hrvatskoj i na gostovanjima u inozemstvu doživljavaju velik uspjeh kod publike i kritike. Djela su mu prevedena na njemački, poljski, engleski, bugarski, slovenski i rumunjski. Od 1996. radio je na HTV-u kao glavni dramaturg i urednik u Dramskoj redakciji. Glavni urednik Dramskog programa HTV-a bio je od 2000. do 2004. Jedan je od utemeljitelja Glumačke družine „Histrioni“, u kojoj je radio kao dramaturg. Živi u Zagrebu.

DUBRAVKO JELAČIĆ BUŽIMSKI

Sjećanja na disidentsku književnost koju sam volio

Kao obećavajući primjer tvrdnje iz naslova mojeg izlaganja najbolje može poslužiti upravo Havelov slučaj. Dojučerašnji zatvorenik, protivnik i neprijatelj države broj jedan, tijekom jedne jedine godine postao je opet čovjek broj jedan, ali sad na njenom kormilu. Bio je divan osjećaj svjedočiti vremenu u kojem samo *mijena stalna jest*, ne zbog revanšizma, već zbog toga što se proteku vremena nitko ne može ukloniti. Osвете su u pravilu neproduktivne i opterećuju savjest, jer oni koji ih primijenjuju mogu potonuti u istu kaljužu grijeha i bezizlazja. Ja sam ipak s dosta neskrivena zadovoljstva priželjkivao da sve te Honeckere, Husake, Ceausescue, Živkove i kako su se već zvali ti komunistički fosili, pospreme u buture, ne zbog ideje kamo su oni trpali nevine ljude, već kao kriminalce što su jedino i bili.

Znao sam često spominjati Havelov slučaj u razgovorima i diskusijama s nekim elitističkim zaljubljenicima u književnost ili nostalgičarima kojima je očito nedostajao stari potrošeni sustav, koji su znali zlobno primijetiti kako je novi čehoslovački predsjednik sada definitivno izgubljen za dramsko stvaranje. Tvrdili su kako je to novo zaduženje u njemu potrošilo motive za književno stvaralaštvo. I ja sam se znao zbunjeno upitati nije li ulogom šefa države pogasio senzore kojima je generirao, kako bi to Siegfried Lentz rekao, *svoj književni protest, pravdu i milosrđe*.

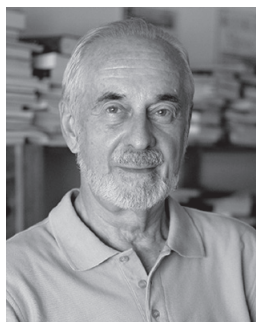

MARIO KOLAR književni je povjesničar i kritičar, docent na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, gdje predaje kolegije iz moderne i suvremene hrvatske književnosti. Do danas je objavio knjigu književnih kritika *Nuspojave čitanja* (2014., Nagrada „Julije Benešić“), znanstvenu monografiju *Između tradicije i subverzije: časopis Kaj i kajkavska postmoderna* (2015.) te zbirku studija i eseja *Izazovi čitanja* (2018.). Stotinjak studija, eseja i kritika objavio je u različitim znanstvenim i književnim časopisima i zbornicima. Priredio je izabrana djela Frana Galovića (*Dok večer se zmračí*, 2020.) i Dubravka Ivančana (*Izabrana djela*, 2017.), te je urednik više književnih i stručnih knjiga i zbornika. Uz Julijanu Matanović urednik je književnog časopisa *Republika* (od 2021.) te je član uredništva književnog časopisa *Artikulacije* (od 2016.).

MARIO KOLAR

Dijalekt kao disident

Nakon što su Ljudevit Gaj i ilirci sredinom 19. stoljeća za osnovicu jezika tada nastajuće moderne hrvatske nacije odabrali jedan od tri regionalna jezika kojima su Hrvati do tada govorili, pisali i mislili, preostala dva postala su svojevrсни *unutarnji* disidenti. Ilirskim odabirom štokavština je dobila prestiž nacionalnog jezika, a čakavština i kajkavština status manje vrijednih, pa i nepotrebnih jezika. Gaj i ilirci učinili su ono što se učiniti moralo – jezično i kulturno razjedinjeni hrvatski prostor trebalo je ujediniti, među ostalim, i zajedničkim jezikom. No, osnovica tog jezika nije morala biti ekskluzivno štokavska, mogla je – npr. po uzoru na tzv. ozaljski književno-jezični krug – biti trojezična, čakavsko-kajkavsko-štokavska. To što su ilirci čakavštinu i kajkavštinu bacili „kroz prozor kao truplo“ (M. Krleža) dobro je došlo hrvatskim vukovcima s kraja 19. i početka 20. stoljeća (ali i njihovim kasnijim nasljedovateljima), koji su radi srpsko-hrvatskog (poslije jugoslavenskog) zajedništva dodatno produbili jaz između hrvatskog standardnog jezika utemeljenog na štokavštini i nestandardizirane čakavštine i kajkavštine. Sve to odrazilo se i na književnost pa se prva djela na čakavštini i kajkavštini pojavljuju tek početkom 20. stoljeća (A. G. Matoš, V. Nazor). Do sredine 20. stoljeća javlja se cijeli niz važnih pjesnika, na čelu s Krležom, koji hrvatskim dijalektima daju estetski dignitet, koji je u književnoj kritici ipak cijelo vrijeme – pa i sve do danas – osporavan. Zbog toga, ali i ostataka vukovske jezične koncepcije (što je ustvari politički problem), književnost pisana dijalektima tijekom cijelog 20. stoljeća imala je status *unutarnjeg* disidenta. Koje su sve razine njezine disidentnosti i hoće li se ona nastaviti i u budućnosti bit će glavna tema ovog izlaganja.

MLADEN MACHIEDO, prof. emeritus i akademik, predavao je cijeli svoj radni vijek na Filozofskom fakultetu u rodnom Zagrebu, izuzevši semestre u Sarajevu, Zadru i Trentu. Tiskano mu je preko 60 knjiga (na hrvatskom, talijanskom, francuskom i španjolskom), koje obuhvaćaju poeziju, kritiku, književnu teoriju, esejistiku, memorijalizam, radiofonске eksperimente, antologije i višesmjerne prijevode (Leonardo da Vinci, G. B. Marino, Proust, Campana, Ungaretti, Montale, Salinas... Šop na talijanskom). Od 2019. objavio

je: *Linea sottile / Lancetta d'ombra*, *Višnja 80* (prii.), *Pronađeni u prijevodu (osobni podsjetnik) I-II*, te *Nepredviđeni*. Tri su mu nova izdanja pred izlaskom.

MLADEN MACHIEDO

Rubovi disidentstva u sjećanju

U usmenom poluimproviziranom izlaganju predvidljivo će se nizati anegdotalni trpki primjeri na dvosmjernoj relaciji Italija – Hrvatska, uz uvodni podsjetnik na ulogu apeninskog nakladništva i tamošnje slavistike spram svojedobno istočnih disidentstava (Pasternak, Mandeljštam, Ripellino).

Veći dio teksta obuhvatit će godine tzv. „hrvatskog proljeća“, uključujući kontroliranu promociju prve autorove antologije *Novi talijanski pjesnici* (s Pasolinijevim epigramom kao prigodno izazovnim kontrapunktom); obuhvatit će potom goste sudionike na „Zagrebačkim književnim razgovorima“ (1971., 1973.); posljedično talijansko posredničko zanimanje za Nikolu Šopa; Cattafijevu individualno opasnu povijesnu „ekspertizu“ (pored temeljno zajedničkog mediteranizma); nadalje, okolnosti oko hrebrog odabira nagrađenih u jednom izdanju nagrade „Vladimir Nazor“; kao i tajfun nad odabirom *Otto poeti croati*, potaknut od zaobiđena gromovnika (nakon otuđene, srećom ne jedine, kopije rukopisa)... Vrijedi spomena i naknadno (1999.) otkriven apel talijanskih i drugih pisaca protiv intervencije NATO-a nad Srbijom (a s potpisom kandidata za „Nobela“), te osvrt na kasno talijansko izdanje Vlade Gotovca (2015.).

Znakoviti *flash back* prizvat će jedan časopis mladih Filozofskog fakulteta u Zagrebu iz ranih 60-ih, bibliotečno nedostupan, a u kojem se bijahu bizarno našli samosvjесni – ali uskoro proskribirani – „ljeviji“ od službeno lijevih, metafizičari nehotice njima nasuprot – potom tko otpušten, tko utamničen – i autor teksta, pošteden u svojstvu još naivna pobornika tada suvremene španjolske poezije.

Srijeda, 6. listopada 2021.

20.00 SVEČANO OTVARANJE

Pozdravna riječ:

Zlatko Krilić, predsjednik DHK

Dubravko Jelačić Bužimski, predsjednik Povjerenstva za Zagrebačke književne razgovore

Četvrtak, 7. listopada 2021.

09.00 – 13.00

PRVA RADNA SJEDNICA

Termin od 30 minuta predviđen je za 15-minutno izlaganje i 15-minutnu raspravu.

09.00 – 09.30

Dubravko Jelačić Bužimski

(Hrvatska)

Sjećanja na disidentsku književnost koju sam volio

09.30 – 10.00

Tihomir Glowatzky

(Njemačka)

Škare u glavi ili bijeli slonovi: disidenti u Istočnoj Njemačkoj

10.00 – 10.30

Jaroslav Otčenášek

(Češka)

Kratak uvod u češku disidentsku književnost

10.30 – 11.00

Stanka

11.00 – 11.30

Carmen Vrljičak Verlichak

(Argentina)

Tri pjesnika iz izgnanstva

11.30 – 12.00

Maciej Czerwiński

(Poljska)

Bogdan Radica – disident?

12.00 – 12.30

Davor Velnić

(Hrvatska)

Disidentska književnost

12.30 – 13.00

Božidar Petrač

(Hrvatska)

Kako je *Bijela knjiga* Stjepana Čuića pretvorila u disidenta

Petak, 8. listopada 2021.

09.00 – 12.30

DRUGA RADNA SJEDNICA
Termin od 30 minuta predviđen je
za 15-minutno izlaganje i
15-minutnu raspravu.

09.00 – 09.30

Zvonko Taneski
(Sjeverna Makedonija)
Poetika dislokacije

09.30 – 10.00

Bogusław Zieliński
(Poljska)
Janusz Szpotański – je li poljski
soc-Villon zaboravljen?

10.00 – 10.30

Igor Žic
(Hrvatska)
Ivo Žic-Klačić – tihi riječki disident

10.30 – 11.00

Stanka

11.00 – 11.30

Mladen Machiedo
(Hrvatska)
Rubovi disidenstva u sjećanju

11.30 – 12.00

Mario Kolar
(Hrvatska)
Dijalekt kao disident

12.00 – 12.30

Vinko Grubišić
(Hrvatska)
Damnatio memoriae s obzirom
na političke djelatnost dvojice
hrvatskih pjesnika:
Mate Vučetića i Vinka Nikolića

Subota, 9. listopada 2021.

Stručni izlet za sudionike Zagrebačkih književnih razgovora

JAROSLAV OTČENÁŠEK, etnolog i kroatist, predstojnik Katedre za južnoslavenske i balkanističke studije Filozofskog fakulteta Karlova sveučilišta u Pragu, gdje se bavi uglavnom hrvatskom i bosanskom književnošću, i u isto vrijeme znanstveni istraživač u Etnološkom institutu Akademije znanosti Češke Republike, gdje se bavi češkim i općeslavenskim folklorom, migracijama i etničkim manjinama. Osim toga prevodi umjetničke i folklorne tekstove s hrvatskog, bugarskog, njemačkog i srpskog. S hrvatskog je na češki preveo romane *Judita* (2007.) i *Kafkin prijatelj* (Kafkův přítel, 2013.) te nekoliko drama Mire Garrana, kao i roman *Što je muškarac bez brkova* (Co by byl chlap bez vousů, 2008.) Ante Tomića. Preveo je i priče iz zbirke *Inšalah, Madona, inšalah* Miljenka Jergovića te priče iz zbirke *Zimska potraga* (Zimní pátrání) Ognjena Spahića, koje su objavljene u antologiji *Jugolaboratorija* (2009.). Od pisaca s (južno)slavenskog prostora preveo je i dramski tekst *Odumiranje* (Vymírání, 2008.) Dušana Spasojevića, epistolarnu fikciju *Dagmar* (2017.) Zlatka Topčića, *Obrana snova i druge priče* (Vybrané sny a jiné povídky, 2018.) Jadranke Čavić i druge.

JAROSLAV OTČENÁŠEK

Kratak uvod u češku disidentsku književnost

Nakon što su u veljači 1948. godine komunisti preuzeli vlast u Čehoslovačkoj, tijekom sljedećih pola godine došlo je do potpune nacionalizacije književnog tržišta. Brojni autori bili su zabranjeni. Neki od njih odmah su otišli u emigraciju, a neki su ostali u Čehoslovačkoj. Stvaralaštvo onih koji su emigrirali označava se kao „disidentska književnost“, a u Češkoj se koristi i termin „samizdat“. Disidentska je književnost u Čehoslovačkoj odigrala najveću ulogu u 70-im i 80-im godinama 20. stoljeća. U tome je razdoblju domicilna književnost u intelektualnoj krizi te je znatno oslabio i interes čitatelja. Pristup prema disidentskim tekstovima bio je otežan, što se promijenilo tek nakon 1989., kada disidentsko stvaralaštvo dobiva i adekvatnu valorizaciju.

BOŽIDAR PETRAČ (1952.), povjesničar književnosti, kritičar, prevoditelj i pjesnik. Priredio je niz knjiga hrvatskih književnika iz različitih povijesnih razdoblja. Objavio je šest knjiga posvećenih što hrvatskoj što stranim književnostima. Za knjigu *Različiti pjesnički svjetovi* dobio je 2006. nagradu „Julije Benešić“. Sastavio je niz tematskih antologija hrvatskoga pjesništva. Bio je izvršni urednik prestižnih biblioteka *Vrhovi svjetske književnosti* i *Hrvatska katolička baština*. Bio je u dva mandata predsjednik Društva hrvatskih književnika. Glavni je urednik nakladničke kuće Alfa i književni tajnik Matice hrvatske. Član je uredništva Matičine biblioteke *Stoljeća hrvatske književnosti*. Preveo je niz knjiga s francuskoga i talijanskoga jezika.

BOŽIDAR PETRAČ

Kako je *Bijela knjiga* Stjepana Čuića pretvorila u disidenta

Centar CK SKH-a za informiranje i propagandu na zahtjev člana Predsjedništva CK SKH-a Stipe Šuvara izradio je 1984. dokument pod naslovom *O nekim idejnim i političkim tendencijama u umjetničkom stvaralaštvu, književnoj, kazališnoj i filmskoj kritici, te o javnim istupima jednog broja kulturnih stvaralaca u kojima su sadržane politički neprihvatljive poruke*. Dokument je dobio naziv *Bijela knjiga* jer je imao šapirografirane bijele korice. Dokument je objavljen prvi put 2010. kao knjižno izdanje. Svjedoči o totalitarnom razdoblju komunističke jugoslavenske zajednice, partijske države koju je pregazilo vrijeme, a nastao je kao poticaj jugoslavenskom partijskom rukovodstvu da se obračuna s klasnim neprijateljima, liberalno i građansko opredijeljenim umjetnicima i kulturnim djelatnicima te svim vrstama nacionalizma. Iako je najveći broj nepoćudnih i prokazanih autora bio iz SR Srbije, a najmanji broj iz SR Hrvatske, oni koji su se našli u tom dokumentu, među njima na osobito istaknutu mjestu i Stjepan Čuić, trebali su biti primjereno kažnjeni i podvrgnuti represivnim mjerama. Čuić je već s knjigom *Staljinova slika i druge priče* iz 1971. bio prepoznat kao pisac aktualiteta, čime je navijestio svoj disidentski položaj, a potvrdio ga je *Tridesetogodišnjim pričama* iz 1979., u kojima je iskazao veliku kritičnost prema hrvatskoj društvenoj stvarnosti svoga vremena. U romanu *Dnevnik po novom kalendaru* suho, hladnokrvno i objektivno analizira funkcioniranje vlasti, a *Bijeloj knjizi* zasmetao je i romanom *Orden* iz 1981., koji je sljedeće godine vrlo ozbiljno konkurirao za *Vjesnikovu* Goranovu nagradu. Svojim djelima Čuić se našao u stvarnoj ulozi disidenta, „udaljenog“ književnika, koji do 1990. više nije mogao objavljivati. Roman koji govori o prijateljstvu partizana i ustaše trebali su 1983. premijerno izvesti *Histrioni*, no bio je zabranjen i skinut s repertoara.

ZVONKO TANESKI rođen je 12. ožujka 1980. u Kičevu, Makedonija. Studirao je u Skoplju, Perugiji, Bratislavi i Njiri. Doktor je humanističkih znanosti, profesor južnoslavenskih književnosti i književne komparatistike na Katedri za slavenske filologije Sveučilišta Comenius u Bratislavi, Slovačka. Autor je šest zbirki pjesama: *Otvorena vrata* (1995.), *Zbor gnjilog lišća* (2000.), *Greben* (2003.), *Čokolada u portfelju* (2010.), *Nježnosti bez garancije* (2012., nagrada „Bijela svitnja“) i *Čekajući povijest* (2016.). Autor je i sedam znanstvenih

monografija i velikog broja lingvističkih, književnih i kulturoloških članaka objavljenih po cijelom svijetu. Dio njegova stvaralaštva predstavljen je na više od 25 jezika u različitim državama na svim kontinentima. Dobitnik je više književnih, prevodilačkih i znanstvenih nagrada u Makedoniji, Slovačkoj i u inozemstvu. Redoviti je član Kluba neovisnih pisaca u Slovačkoj (od 2006. godine) i Slovačkog PEN-centra (od 2013. godine). Autor je velikog broja prijevoda slovačke književnosti na makedonski jezik.

ZVONKO TANESKI Poetika dislokacije

U mojem izlaganju bit će riječi o ključnim napetostima koje su rezonirale iz nekih životnih sudbina, ali uglavnom u djelima južnoslavenskih pisaca koje povezuje fenomen dislokacije i migracije i koji su predstavljeni u mojoj novoj znanstvenoj monografiji *Poetika dislokacije*, koju je ove godine objavilo Sveučilište Comenius u Bratislavi. Radi se o piscima koji su prisutni u slovačkoj kulturi od 1989. pa sve do 2019. godine, zahvaljujući njihovim knjigama ili knjižnim izborima iz njihova stvaralaštva prevedenima na slovački jezik. Individualni razlozi, pogledi i iskustva mnogo se razlikuju. Predmetno istraživanje u spomenutoj monografiji uvjerilo me u to da se perspektive disidentstva, dislokacije i migracije u književnosti moraju shvatiti kao diskurzivni činioci. Zato se na početku bilo nužno dobro zamisliti nad nekim problemima aktualnog teorijskog diskursa o disidentstvu, dislokaciji i migraciji, dakle nad fenomenima koji upućuju na međudjelovanje nacionalnog i stranog, lokalnog i globalnog. Bilo je to potrebno i zbog toga što su forme dislokacije (različite vrste dislociranja, koje se mogu pratiti kroz građanske sudbine nekih prevedenih pisaca, ali također i u karakternim crtama nekih protagonista njihovih prevedenih djela) i (post/trans)nacionalni/regionalni projekti nekih južnoslavenskih pisaca prevedenih na slovački nakon 1989. godine, ukazali na podjelu između eksternog i internog egzila ili migracije te djelovanje novih migracijskih procesa kroz suvremene struje u južnoslavenskim književnostima.

DAVOR VELNIĆ (Rijeka, 1953.) nakon završene gimnazije u Krku i diplome na Zagrebačkom sveučilištu teško se mirio s podnebljem i njegovom ponudom. Putovao je po Europi i Aziji, boravio u Londonu, Milanu, živio i radio na Dalekom istoku, u Kini i Hong Kongu, a sve kako bi na licu mjesta vidio i opipao što svijet doista nudi. Nepokorena narav i nemir putnika zagledani u prizore ljudske slabosti odmaknuli su ga od književne pomodnosti te stavili u poziciju nesvakidašnjeg pripovjedača, romanopisca, esejista i osporavatelja „provjerenih“ istina i predrasuda. Tek povratkom iz Kine (1992.) odlučio je objaviti svoje rukopise. Prve prozne radove, eseje i osvrte objavljuje u književnoj periodici (*Rival, Vijenac, Republika, Kolo, Književna Rijeka, Novi Kamov, Nova prisutnost, Forum...*). U svojim književnim prikazima bavi se V. Desnicom, S. Novakom, M. Krležom, G. Gamulinom, B. Fučićem, H. L. Menckenom, N. Chomskim, Y. Mishimom, R. Guénonom, F. Asiškim, a posebno ateizmom i jednouljem, njegovim posljedicama u 20. i 21. stoljeću: komunizmom i nacifašizmom. U razdoblju od 2003. do 2009. bio je glavni urednik *Književne Rijeke* i uredio je mnoge knjige hrvatskih autora. Za Maticu hrvatsku priredio je i uredio (2009. – 2012.) *Sabrana djela Slobodana Novaka* u osam svezaka.

U književnosti se javio u zrelim godinama zbirkom pripovijedaka *Otoci i sjećanja* (1998.). Potom je objavio roman *Sveti prah* (2000.); polemičku knjigu *Čitajući Krležu* (2001.); raspravu o podrijetlu glagoljice *U iskonu glagoljice* (2002.); zbirku pripovijedaka *Šest od šest* (2004.), roman *Pola suze* (2007.); knjigu eseja *Nije namjerno* (2008.); putopisne oglede po Dalekom istoku *Kineski šapat* (2013.); knjigu eseja *Krajolici zla* (2013.); biografski esej o književniku Grgi Gamulinu *Dno je uvijek dublje* (2016.), esej o jednoboštvu i umjetnosti u 20. stoljeću (2019.) i zbirku pripovijedaka *Didaskalije* (2019.) Kratka pripovijetka *Veličanstveni sprovod* objavljena je u *Večernjem listu* 2020. godine.

DAVOR VELNIĆ

Disidentska književnost

Teško je pisati o disidentima i disidentskoj književnosti a da se ne povrijedi pomno izgrađena osjetljivost mnogih koji u (samoproglášenom) disidentstvu vide bitne dijelove svog životopisa i književnog opusa. U ovom osvrtu pod pojmom disidentske književnosti ne mislim na medijsku aktivnost političkih disidenata, kao ni na političke pamflete ili memoare iskupljenja nezaliječenih mjesta vlastite prošlosti. Disidentska književnost je rijetka pojava kao i književnost sâma. Postoji, dakle, mnoštvo disident-

skih tekstova, čak ambiciozno napisanih naslova, ali u njima književnosti nalazimo samo u tragovima. Književnost je drugačija fermentacija duha i zbilje, a „...u zemlji u kojoj se talent nekom oprašta samo onda ako je koliko treba nekorektan i u kojoj se genij ne može ni zamisliti“ (A. B. Šimić u povodu smrti A. G. Matoša), obično nema disidenata.

Disidentska književnost je osobni čin – makar ne uvijek i osobna hrabrost – i u opasnosti je da joj djela budu izbrisana, a njezini autori šikanirani. Stoga je disidentstvo u književnosti naporno i obeshrabrujuće, ali isto tako nema većeg privilegija od borbe za vlastito mišljenje, veće slasti od nastojanja da se javnom mnijenju ponudi i drugačije razmišljanje, naime izbor. Naklonost prema istini uzgojena grimiznim nezadovoljstvom javlja se u najranijoj mladosti i nezaustavljiva je koliko god se kroz školski sustav usmjeravala prema pojilištu krda. Disidentska književnost se ne junači niti spava na lovorikama svojih prekasno ili nikad izvojevanih pobjeda, ona dragovoljno preuzima stid i grijeh javnosti pretvorene u masu. Gomila se ni zbog čega ne crveni; iščekujući novog vođu i sigurno pojilo, doušnički šapće i hipnotičkim pogledom traži krivca svojem nezadovoljstvu pa gnjevno doziva javno sramoćenje i sprženo ljudsko meso. Ponekad je disidentska književnost lijek jednoulju i kanoniziranoj podobnosti: ona neprestano sumnja u dobronamjernost jednoglasnosti i histeriju pomodarstva. To otpadništvo od službenog kanona ne vjeruje oportunistu mase, besramnim hvalospjevima i prenemaganju medijskih plaćenika. Književni disident je neprestani podsjetnik, možda tek kamenčić u cokuli jednoulja i opomena osobnoj savjesti, ali smetnja hinjenom ushićenju, nepotrebnoj histeriji i besramnom bludničenju vlasti s lažima i predrasudama – pa makar ta vlast baštinila najbolje plodove građanskih demokratskih sustava.

Pripovijetke i eseji prevedeni su mu na španjolski, njemački, mađarski i engleski jezik te su objavljeni u DHK-ovom časopisu *Most*.

CARMEN VRLJIČAK VERLICHAK rodila se u Madridu, akademkinja je u Argentini, magistrirala je *letras* (književnosti, lingvistiku, latinski, grčki, filozofiju i dr.). Radila je kao novinarka te je bila profesorica na Papinskom sveučilištu. Napisala je 17 knjiga, od koji je povijesni roman *María Josefa Ezcurra, el amor prohibido de Belgrano* (María Josefa Ezcurra, zabranjena ljubav generala Belgrana) bila bestseller. Neke od tih knjiga povezane su s Hrvatskom (npr. *Historia de Croacia desde el comienzo*, na španjolskom). Bila je savjetnica za književnost u Argentinskoj narodnoj knjižnici. Više dnevnika i časopisa objavljivalo je i objavljuje njezine članke; između ostalih *La Nación* (Buenos Aires), *La Prensa* (Buenos Aires), *Vjesnik* (Zagreb), te časopisi *Cultura*, *Sociedad*, *Todo es Historia*, *Plaza Mayor*, *Sentencia*, *AICA* (Argentinska katolička informativna agencija), *Studia Croatica*. Urednica je u izdavačkoj kući Krivodol Press. Prevela je i objavila više hrvatskih pjesnika, kao što su Dražen Katunarić, Drago Štambuk, Vesna Parun, Tin Ujević i dr.

CARMEN VRLJIČAK VERLICHAK

Tri pjesnika iz izgnanstva

Viktor Vida, Boris Maruna i Vinko Nikolić u Argentini – tri pjesnika ujedinjena političkim egzilom s tri tako različita života i tri različita djela, ali sva trojica u istoj patnji. U izlaganju će biti riječi o tim doseljenicima u Argentinu, kako su živjeli i kako smo mi djeca gledali što su radili i slušali što su govorili odrasli iz naše zajednice. Predstaviti će se i svjedočenja onih koji su ih poznavali u Buenos Airesu.

Najpopularniji žanr među piscima iz izgnanstava bila je poezija. Dante je rekao: „Ti ćeš napustiti sve najdraže što si / volio; i to je ona strijela koju / ponajprije odapinje luk prognanstva. // Osjetit ćeš kako gorak okus ima / tuđi kruh, i kako teško pada kad se / po stubama tuđim silazi i penje“ (*Canto XVII*). A slično je govorio i Ovidije u Ponticusu.

Što je zajedničko njihovoj poeziji i kako se manifestira? Motivi, opsjednutosti i stilovi. Prisutnost i odsustvo tema kod te trojice pjesnika. Daljina, nostalgija i zaborav. Kako ponovno vratiti što se izgubilo. Ukorijenjenost i gubitak korijena. Tko to najviše izražava i kako. Mit o povratku. Razmišljanja o tome što će (ili što može) ostati od njihova djela i zašto.

Transcendentnost – prijevod može biti jamstvo da će djelo preživjeti. Tko je od njih pogodan za prijevod danas, kad je već prošlo 50 godina od najboljih trenutaka njihova kreativnog rada?

Nakon izgnanstva, čežnja za domovinom. Viktor Vida, onaj koji se nije vratio u domovinu. Povratak u domovinu Borisa Marune i Vinka Nikolića, uspješni životi pjesnika.

BOGUSŁAW ZIELIŃSKI redoviti je profesor južnoslavenskih književnosti, posebno usmjeren na istraživanje etnokulturnog identiteta južnoslavenskih književnosti, kulturologiju i interkulturnu slavistiku. Do 2020. vršio je dužnost direktor Instituta za slavistiku na Sveučilištu Adama Mickiewicza u Poznańu, Poljska. Autor je oko 150 radova iz područja južnoslavenskih književnosti, inicijator i organizator niza istraživačkih projekata i znanstvenih skupova u kojima je uravnotežen odnos između čuvanju povijesnih kultura te kulturne autentičnosti različitih tradicija, kao i njihovih interkulturnih (interkonfesionalnih, intercivilizacijskih) dijaloga. Istraživanjem kulturnog, povijesnog i civilizacijskog konteksta slavenskog juga Zieliński se želi uključiti u tumačenje krize slavenskih društva u tranziciji, kao i pridonijeti ugledu slavenske baštine u europskom kontekstu, odnosno pridonijeti općem interkulturnom dijalogu. Bio je predsjednik Odbora za komparativnu književnost pri Međunarodnom odboru slavista u dvama mandatima (2008. – 2013. i 2014. – 2018). Član je brojnih znanstvenih društava te inozemni urednik deset znanstvenih časopisa u raznim zemljama.

BOGUSŁAW ZIELIŃSKI

Janusz Szpotański – je li poljski soc-Villon zaboravljen?

Janusz Szpotański (1929. – 2001.), izvanredni humanist, satiričar, kritičar komunističkog sustava, prevoditelj i šahist, živio je i umro u Varšavi. Bio je prvi poljski pisac osuđen za autorstvo književnog teksta; optužen je za „širenje poruka koje mogu proizročiti ozbiljnu štetu državnim interesima”. Satire Szpotańskog stekle su istaknuto mjesto u tadašnjem književnom životu, smještajući se donekle na suprotan pol poljskog književnog kanona, čiju jezgru čine Miłosz, Herbert, Szymborska, Różewicz i drugi, ali su se njegova djela uspješno natjecala s drugim tekstovima objavljenima izvan dosega cenzure.

Szpotański je ostajao „izvan hijerarhije” jer su se – predbacivali su mu – njegova djela smještala u kategorije prigodne i primijenjene književnosti. Samo su ga malobrojni pisci i kritičari smatrali izvanrednim piscem. Recepcija Szpota bila je i ostala raspeta između dvaju polova/tipova satire – eruditske i ludičke. I u jednom i u drugom slučaju te su satire utjecale na javno mnijenje, oslobađale antikomunističke i prosolidarnosne emocije, poticale na sudjelovanje u ilegalnim strukturama i uvijek su se izrugivale političkim i ideološkim protivnicima te ih ismijavale. Ludička recepcija Szpotove poezije približava to stvaralaštvo polu parodije i pastiša, društvene, političke, moralne i kulturne parodije, ali takva dijagnoza umanjuje važnost Szpotańskog, koji

vodi hrabar dijalog s radikalnim ideološkim tendencijama kraja 20. stoljeća. Suvremeni populizmi i autoritarizmi daju djelu Szpotańskog aktualnu dimenziju.

Filozof u odijelu satiričara nije se sagnuo ni pod jednom vlašću, nije se podao bilo kakvom konvencionalnom razmišljanju. Bio je izvanredan čovjek, koji se nije pokoravao utjecajima i modi. Ni na jednom području nije se u potpunosti ostvario, iako je najviše postigao u književnosti. Bio je i čovjek pun kontrasta, pa mu različiti, iako točni atributi ne odgovaraju, kao na primjer „satiričar”, „filozof”, „književni kritičar” ili „šahist”, jer nisu toliko promašeni koliko su nepotpuni.

IGOR ŽIC, književnik, esejist i kritičar, rodio se 25. veljače 1961. godine u Rijeci. Studirao je hrvatski jezik i književnost, a diplomirao je likovnu umjetnost na Pedagoškom (danas Filozofskom) fakultetu u Rijeci 1986. godine s radnjom *Teorijska konkretna estetika*. Od 1987. zaposlen je u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja u Rijeci kao restaurator slika i voditelj stručne knjižnice. Član je uredništva *Sušačke revije* od 1993. do danas. Bio je glavni urednik dvojezičnog časopisa *Welcome to Rijeka & Opatija* od 2001. do 2004. godine te *Književne Rijeke* od 2011. do 2019. Član je Društva hrvatskih književnika od 2008. godine.

Kreće se između književnosti, povijesti i povijesti umjetnosti. Objavio je 850 članaka u *Novom listu* (prilog za kulturu *Mediteran*) i u časopisima: *Rival*, *Muzeologija*, *Sušačka revija*, *Dometi*, *Vijenac*, *Književna Rijeka*, *Krčki kalendar*, *Republika*, *Kontura*, *Opatija*, *Franina i Jurina*, *Klasje naših ravni* (Subotica), *Osvit* (Mostar), *Hrvatsko slovo*, *Vojna povijest*, *Hrvatska revija*, *Forum*, *Vjesnik državnog arhiva u Rijeci*...

Objavio je 30 knjiga, od koji je najuspješnija *Kratka povijest grada Rijeke* (od 1998. sedam hrvatskih te englesko i talijansko izdanje), a najraskošnije *Crkveno slikarstvo na otoku Krku od 1300. do 1800.* (2006.) i *Krčka kulturna baština* (s Bozanićem i Galovićem, 2018.). Svoje priče objavio je u zbirkama *Intruder* (1999.) i *Hrvatska knjiga mrtvih* (2002.), a eseje iz svjetske i hrvatske književnosti u knjizi *Književni eseji* (2011.). Na bazi arhivske građe objavio je monografiju književnika Vatroslava Cihlara (2014.). Posljednje knjige su mu *Laval Nugent – neokrunjeni kralj Hrvatske* (2019.) i *Uroboros – iz prošlosti riječkog prometa i urbanizma* (2020.).

IGOR ŽIC

Ivo Žic-Klačić – tihi riječki disident

Književnik Ivo Žic-Klačić (Punat, 1903. – Rijeka, 1973.) bio je cijelog života u sukobu s režimima unutar kojih je morao živjeti. Iako nikad to nije želio, zbog svog odnosa prema pojmu pravde i zbog nemogućnosti da odšuti stvari s kojima se nije slagao, stalno je upadao u probleme i postao neka vrsta *tihog disidenta*. Kao dijete, u Austro-Ugarskoj, dobivao je batine od talijanaša zbog svog hrvatstva, a u Kraljevini Jugoslaviji policija ga je pratila i knjige su mu uništavane zbog ljevičarenja. U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj vlast ga je kao bliskog komunistima dugo držala u zatvoru, prijetilo mu je i strijeljanje, no ipak je nekako preživio Drugi svjetski rat. Poslije rata, zbog neslaganja s komunističkim režimom gotovo je završio na Golom otoku – no *samo* je ostao bez posla gotovo dvije godine! Svi ti događaja utjecali su i na njegovo pisanje, koje je od otvorenog po-

litičkog agitiranja polako skretalo ka čakavskoj poeziji i zapisivanju otočkih anegdota. Iako je napisao dosta toga, Ivo Žic-Klačić ipak je jedna manje važna figura, jedan iz one skupine malenih koji tvore punoću kulturnog krajolika.

O rezignaciji pjesnika, koji je možda mogao napisati i boljih stranica, da ga vrijeme nije često nosilo i protiv njegove volje, dobro govori njegova duga, neujednačena, programatska pjesma *Dijalog između Don Quijotea i Sancha Panse*, u kojoj ključni distih glasi: „Don Quijote: Ali, barjak naš je čist kao suho zlato... Sancho Pansa: Zato je moj život crn kao crno blato!”

42. Zagrebački književni razgovori
DISIDENTSKA KNJIŽEVNOST ILI KNJIŽEVNOST ZABORAVA
Zagreb, 6. - 9. listopada 2021.

Organizator

Društvo hrvatskih književnika
Trg bana Josipa Jelačića 7/1, 10000 Zagreb
Tel.: +385 (0)1 4816931
dhk@dhk.hr

Povjerenstvo za Zagrebačke književne razgovore

Dubravko Jelačić Bužimski (predsjednik)

Miro Gavran

Jasna Horvat

Mladen Machiedo

Dino Milinović

Antun Pavešković

Cvijeta Pavlović

Koordinacija projekta

Maja Kolman Maksimiljanović

Marko Gregur

Na financijskoj potpori zahvaljujemo

Gradskom uredu za kulturu Grada Zagreba
Ministarstvu kulture i medija Republike Hrvatske u Godini čitanja

**GODINA
ČITANJA
2021**